

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 188/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou PUCHALLA SLÁVIK & PARTNERS, Kmeťova 24, Košice, proti postupu Okresného súdu Humenné v konaní sp. zn. 2T/127/2009 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Humenné v konaní sp. zn. 2T/127/2009 **boli porušené** základné práva sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Humenné **prikazuje** v konaní sp. zn. 2T/127/2009 **konať** bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **8 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Humenné **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Humenné **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnenmu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. marca 2023 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa

čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhoval priznať mu finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľovi a ďalším dvom osobám bolo uznesením z 23. júla 2003 vznesené obvinenie pre trestný čin podvodu podľa § 250 ods. 1 a 5 v spojení s § 9 ods. 2 a trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 252 ods. 1 písm. b) a ods. 5 Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb., pozn.). Na sťažovateľa a ďalších spoluobvinených bola 14. septembra 2009 podaná na okresnom súde obžaloba pre trestný čin neodvedenia dane a poistného vo forme spolupáchateľstva podľa § 148a ods. 1, 2 a 3 v spojení s § 9 ods. 2 a trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 252 ods. 1 písm. b) a ods. 3 Trestného zákona. Predbežné prejednanie obžaloby sa uskutočnilo 1. júna 2016. Hlavné pojednávanie sa prvýkrát uskutočnilo 7. septembra 2016. Vo veci bol vyhlásený rozsudok 16. decembra 2022, proti ktorému podali strany konania (vrátane sťažovateľa) odvolanie.

3. Sťažovateľ doručil predsedovi okresnému súdu 20. januára 2023 sťažnosť pre nečinnosť v namietanom konaní. Predseda okresného súdu vo svojej odpovedi zo 14. februára 2023 uviedol, že ide o reštančnú vec, v ktorej došlo k vzniku zbytočných prietáhov vzniknutých predovšetkým v dôsledku neefektívnej činnosti okresného súdu a obštrukčného správania obžalovaných. Sťažovateľ namieta, že ku dňu podania ústavnej sťažnosti nie je v jeho trestnej veci právoplatne rozhodnuté, namietané konanie na okresnom súde trvá takmer 13 rokov, pričom trestné stíhanie ako celok trvá viac ako 19 rokov, čo považuje za ústavne neakceptovateľné.

II.

4. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 188/2023 zo 14. apríla 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie. Podľa § 56 ods. 6 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd doručil ústavnú sťažnosť účastníkom konania na vyjadrenie.

5. Predseda okresného súdu hneď v úvode vyjadrenia uviedol detailnú chronológiu procesných úkonov okresného súdu od podania obžaloby až po vyhlásenie rozsudku, ktorú ústavný súd bližšie rozoberie v nasledujúcej časti tohto nálezu. Ďalej skonštatoval, že trestná vec sťažovateľa je skutkovo a právne náročná, keďže ide o ekonomickú trestnú činnosť. V závere vyjadrenia však uznal vznik zbytočných prietáhov v namietanom konaní spočívajúcich najmä v zdĺhavom a neefektívnom konaní, ako aj obštrukčnom správaní obžalovaných.

6. Sťažovateľ vo svojom ďalšom podaní uviedol, že v celom rozsahu naďalej zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti s poukazom aj na samotné vyjadrenie predsedu okresného súdu.

III.

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu

(I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre účastníka [II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00].

8. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že celkovú dĺžku trestného konania posudzuje od vznesenia obvinenia (III. ÚS 233/2021). Z judikatúry ESLP vyplýva, že v súvislosti s ochranou práva na prejednanie veci v primeranej lehote priznaného čl. 6 ods. 1 dohovoru primeraná lehota na rozhodnutie v trestnej veci začína plynúť od obvinenia, ku ktorému spravidla dochádza v prípravnom konaní (rozsudok ESLP z 27. 6. 1968 vo veci Wemhoff proti Nemecku, séria A, č. 7, s. 26 – 27, § 19), a zahŕňa celé konanie vo veci vrátane odvolacích konaní (rozsudok ESLP z 28. 6. 1978 vo veci König proti Nemecku, séria A, č. 27, s. 33, § 98).

9. Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach vyslovil, že základné právo na konanie bez zbytočných prietáhov zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy (podobne čl. 6 ods. 1 dohovoru) sa v prípade konania pred orgánmi činnými v trestnom konaní chráni po začatí trestného stíhania, keď sa občan stáva účastníkom tohto konania buď ako obvinený, alebo poškodený (III. ÚS 422/2022, III. ÚS 98/2023). Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania pre obvineného (rozsudok ESLP z 25. 6. 1987 vo veci Bagetta proti Taliansku).

10. Pri posudzovaní prvého kritéria zložitosti veci je zrejmé, že v danom prípade ide po postúpení veci zo strany Špecializovaného trestného súdu v Pezinku a vylúčení veci na samostatné konanie o trestné konanie so štyrmi obžalovanými (sťažovateľ a ďalšie tri fyzické osoby), proti ktorým je vedené trestné stíhanie pre trestný čin neodvedenia dane a poistného vo forme spolupáchateľstva podľa § 148a ods. 1, 2 a 3 v spojení s § 9 ods. 2 a trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 252 ods. 1 písm. b) a ods. 3 Trestného zákona. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov. Z hľadiska skutkovej stránky ide o vec pomerne zložitú, trestné konanie pre ekonomickú trestnú činnosť sa vedie proti viacerým spoluobžalovaným a vyžaduje si rozsiahle dokazovanie (v čase doručenia obžaloby mal mať spis viac než 7 400 strán). Vo veci bolo navrhnuté vypočutie 40 svedkov (len zo strany prokurátora 19 svedkov) a uskutočnilo sa znalecké dokazovanie.

11. V správaní sťažovateľa možno vytknúť, že termín hlavného pojednávania určený na 26. až 28. november 2019 bol zrušený z dôvodu jeho neprítomnosti, pretože si neprevzal predvolanie na hlavné pojednávanie. Rovnako aj termín určený na 14. až 16. júl 2021 bol zrušený z dôvodu, že obhajca sťažovateľa nevedel zabezpečiť súhlas sťažovateľa, aby sa hlavné pojednávanie mohlo vykonať v jeho neprítomnosti. V prospech sťažovateľa však možno uviesť, že sa prostredníctvom sťažnosti pre nečinnosť adresovanú predsedovi okresného súdu domáhal čo najrýchlejšieho prejednania a meritórneho rozhodnutia v jeho trestnej veci. Uvedené skutočnosti zohľadnil ústavný súd v rámci priznania výšky finančného zadosťučinenia.

12. Pri hodnotení tretieho kritéria ústavný súd musel vziať do úvahy skutočnosť, že konanie na okresnom súde trvá takmer 14 rokov (obžaloba bola podaná 14. septembra 2009). Doterajšia dĺžka konania by sama osebe postačovala na deklarovanie porušenia uplatnených práv sťažovateľa z dôvodu neprimeranej dĺžky súdneho konania. Ústavný súd pripomína, že základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť aj v trestnom konaní taký procesný postup, ktorý čo najskôr odstráni stav

právnej neistoty strán. Táto povinnosť súdu je implicitne obsiahnutá aj v § 1 a § 2 ods. 7 Trestného poriadku (III. ÚS 376/2022, III. ÚS 61/2023). Ústavný súd tiež berie do úvahy pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti, ktorou sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, aj dĺžku prípravného konania od vydania uznesenia o vznesení obvinenia do podania obžaloby, resp. iného spôsobu ukončenia prípravného konania (II. ÚS 195/05, III. ÚS 332/2021). Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľovi bolo pre už uvedené trestné činy vznesené obvinenie 23. júla 2003.

13. V rámci preskúmania namietaného konania ústavný súd vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou a nesústredenou činnosťou, t. j. takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ak teda porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dosiahne takú intenzitu, že to zo strany príslušného všeobecného súdu signalizuje až odmietnutie možnosti domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, možno urobiť záver o tom, že takýmto postupom súdu došlo, resp. dochádza aj k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 661/2022).

14. Od roku 2009 do roku 2016, t. j. 7 rokov, okresný súd v merite veci nekonal, vykonával len procesné úkony s cieľom zistenia pobytu jedného zo spoluobžalovaných, doručovania obžaloby, zabezpečenia účasti tohto spoluobžalovaného v konaní a splnenia všetkých procesných podmienok na konanie verejného zasadnutia. Avšak aj v tomto období okresný súd nariaďoval termíny verejného zasadnutia, tieto boli z dôvodu nedoručenia predvolania odročované. Od podania obžaloby (14. septembra 2009) bol prvý procesný úkon v merite veci vykonaný až 1. júna 2016, keď sa konalo verejné zasadnutie vo veci, na ktorom bola prijatá obžaloba a určený termín hlavného pojednávania.

15. I keď možno konštatovať, že od roku 2016 okresný súd už vo veci sústredene konal a 16. decembra 2022 vyhlásil rozsudok, proti ktorému sa strany odvolali, jeho postup možno považovať za neefektívny najmä s ohľadom na celkovú dĺžku konania, ktorá je takmer 14 rokov. Takýto postup okresného súdu je potrebné považovať za zbytočné prietahy v konaní, ktoré sú z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné. Ústavný súd konštatuje, že k uvedeným prietahom došlo čiastočne aj z dôvodu faktickej zložitosti veci, ale aj z dôvodu neefektívneho postupu okresného súdu, predovšetkým od podania obžaloby v roku 2009 až do roku 2016.

16. Zmena zákonného sudcu, zisťovanie pobytu spoluobžalovaného, ktorý sa zdržiaval v Českej republike, a jeho vydanie na územie Slovenskej republiky sú síce objektívnymi dôvodmi, pre ktoré okresný súd dlhšie nekonal v merite veci, avšak zodpovednosť za celkovú dĺžku trvania úkonov na zabezpečenie procesných podmienok na konanie verejného zasadnutia nemôže znášať sťažovateľ, ktorý je tak v dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu dlhodobo v stave právnej neistoty.

17. V okolnostiach preskúmanej veci je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné, aby namietané konanie, obzvlášť ak ide o trestné konanie, nebolo ani po takmer 14 rokoch právoplatne skončené (pozri tiež III. ÚS 520/2022). Vzhľadom na dĺžku namietaného konania a povahu daného prípadu v spojení s neefektívnou činnosťou okresného súdu ústavný súd vyslovil porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na konštatovanie porušenia uvedených práv sťažovateľa, ako aj na skutočnosť, že namietané konanie nebolo dosiaľ právoplatne skončené, ústavný súd tiež prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde vo veci konať.

IV.

18. Sťažovateľ v prípade vyhovenia ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadost'učinenia 15 000 eur. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je to aj v tomto prípade, v ktorom rozhodujúcim faktorom pri zistení porušenia základných práv sťažovateľa bola najmä neefektívna činnosť okresného súdu. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania na okresnom súde s prihliadnutím aj na dĺžku prípravného konania, správanie sťažovateľa, význam konania pre sťažovateľa a postup okresného súdu bolo sťažovateľovi podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznané finančné zadost'učinenie 8 000 eur. Vo zvyšnej časti uplatneného nároku ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel.

19. Sťažovateľ má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 208,67 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Ústavný súd nepriznal sťažovateľovi náhradu trov konania za podanú repliku, keďže z nej nevyplynuli žiadne nové skutočnosti. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 530,86 eur vrátane DPH.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu